

אקרופוליס

מגזין בהוצאת
אקרופוליס החדשה
בית ספר לפילוסופיה
כדרך חיים

פילוסופיה
תרבות
התנדבות

גיליון מס. 86
דצמבר 2021 – מרץ 2022

הזדמנות
בחוסר הודאות

להיות נחשון | ניזאר ואני | מנחתו של אפולו | התפתחות הגזענות בתקופה המודרנית | דבר ראשון | האדם מחפש משמעות

עפרה בהרב

קוראים יקרים,

עננים מתאספים בשמים, הטמפרטורות יורדות והחורף מתחיל להיות מורגש. בתור "אדם של חורף" אני שמחה על כל זמן של קדרות, גשם, אוויר נקי, שמירה חמה ואפילו שלוליות. אבל מעבר לכל אלה, יש את המקום הנדיר והאינטימי – הזמן של היות האדם עם עצמו. פחות בחוץ, ברחוב ועם אנשים. הזמן הזה שלנו עם עצמנו מזמן לנו קודם כל רגע של שקט, ואיתו – אפשרות להתבוננות כנה ואוטנטית.

כששואלים אותי "איך אני יודעת שמה שאני עושה/בוחרת הוא הדבר הנכון". אני אוהבת לתאר את הרגע הזה בלילה, שניה לפני שאני נרדמת, שבו אני לבד עם עצמי, אני והחושך. וברגע הזה – כשאף אחד לא רואה, כשאני "לא עושה שום דבר" – הדברים מתבהרים. ברגע הזה – הלב נשמע ואני יודעת. לפעמים זה מעורר התבוננות חדשה על מעשיי ובחירותיי. מחשבות על איך אפשר לעשותם אחרת מחר ולפעמים זו קריאת עידוד וחיזוק פנימית, שמהדהדת משהו נכון ומדויק.

בחורף הזה בחרנו להעניק גיליון שמדבר על הכוחות הפנימיים של האדם, אלה שמתגלים דווקא ברגעים הלא פשוטים של אי הודאות, של ה"מבחנים" שהחיים מזמנים לנו, של הרגעים בהם משהו נוסף נפתח.

המאמר הפותח את העיתון, כפי שמרמז שמו, עוסק ברגעי אי הודאות שבחיים וכיצד, למרות נטיית האישיות להימנע מהם ככל הניתן, אפשר לראות בהם הזדמנות.

במאמר "להיות נחשון" – סיפורו של נחשון בן עמינדב, הראשון שבא

לחצות את ים סוף וזה שעומד במבחן הגדול של אמונה והתמסרות ועל הקשר שלו גם למבחנים הנוכחיים של החיים שלנו, בישראל 2021.

ניזאר חמאם היה חבר ומורה באקדפוליס בישראל, ונפטר ממחלה לפני יותר משנה. מאמר לזכרו מתאר ברגישות את החבר היקר שהמשיך להאמין באהבת אדם, במפגש אנושי ובמבט חומל ויודע, בכל נסיבות שהן. זכיתי ללמוד אצל ניזאר ומאמר זה מדגים כמה רגעים קטנים ועדינים – יש בהם ליצור קשר וחיבור של אמת.

הצד המדעי של המוזיקה מובא במאמר "מנחתו של אפולו" – מאמר שמתאר את הקשרים שהמוזיקה יכולה ליצור מבחינה נוירולוגית ופיזיולוגית, ואף להביא לריפוי מבחינה אנטומית.

התבוננות על "התפתחות הגזענות בתקופה המודרנית" מאפשרת לנו לראות את ההגדרות המלוליות שהתקבעו לאורך ההסטוריה, והאופן בו אנו יכולים להרחיב את נקודת המבט שלנו על ה"אחר".

באוגוסט האחרון התחוללה שריפה קשה בהרי ירושלים. מאמר על השאלה "מה הדבר הראשון שמצילים מהבית בזמן שריפה?" ועל השיעור הפילוסופי שנשאר ולא מרפה, גם כשהטבע מתחדש.

והמאמר הסוגר של העיתון – האדם מחפש משמעות, ועל הדרך שבה מילותיו של ויקטור פראנקל רלוונטיות כל הזמן, גם בשגרת ימינו.

עפרה בהרב, עורכת

אקדפוליס דצמבר 2021 תוכן עניינים

4 פילוסופיה לחיים - שבחוסר הודאות רונן חלבי פילוסופיה	26 מנחתו של אפולו טל ברוכשטיין תרבות
10 להיות נחשון דקר טל תרבות	31 התפתחות הגזענות בתקופה המודרנית פרננדו שוורץ פילוסופיה
16 ניזאר ואני גילת בן נתן פילוסופיה	36 מרחב לאמנות חניטה מזרחי תרבות
22 אירועים נבחרים פילוסופיה	38 דבר ראשון עפרה בהרב פילוסופיה
24 קורס פילוסופיה דרך חיים פילוסופיה	44 האדם מחפש משמעות דורון ברג פילוסופיה

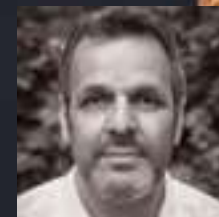

עיצוב השער:
ליטל כספין, שירה משולם
חזקיה

עורכת העיתון:
עפרה בהרב
עורכת משנה:
אוסנת ליפסון
עיצוב גרפי והפקה:
עפרה בהרב, ענבל בורד, ליטל כספין, שירה משולם חזקיה
תרגום והגהה: **יסמין פיאמנטה שמיר**
עיתון אקדפוליס החדשה, עמותה ללא מטרות רווח מספר 58-012-144-0 רשיון עמותה מספר 5222 כתובת דואר אלקטרוני של המערכת: magazine@newacropolis.org.il תוכן המאמרים והמודעות בעיתון על דעת הכותבים ועל אחריותם בלבד והתמונות מארכיון אקדפוליס החדשה. www.newacropolis.org.il

פילוסופיה לחיים | רשימה מס' 15 על ההזדמנויות שבחוסר הודאות

רונן חלבי
עיצוב: עפרה
בהרב

"היכן אני נמצא?", "איך אני יודע זאת?" ו"מה עלי לעשות?" הן שאלות בסיס שאנו שואלים עצמנו ועונים להם אינספור פעמים במהלך חיינו.

כאשר אנו נתקלים בחוסר ודאות, אנו נבוכים, לא פעם חשים חסרי אונים ובעיקר שואפים לצאת מהר ככל האפשר ממצב זה.

איזו ודאות מניחה את דעתנו? על מה היא מסתמכת?

המחשבה על כך שהאדם שואף לידיעה, שהוא זקוק לה כדי לחיות כמעט מרוממת אותי, כפילוסוף. אולם אני גם יודע, שמדובר בידיעה

ובודאות, שניתן לכנותן "מן המעלה הראשונה", כלומר שקשורות לפשט של הדברים. הודאות שאנו מסתפקים בה בחיי היום יום שלנו, היא דקה מאוד ושברירית, לפחות מנקודת מבט פילוסופית.

מדוע? משום שאנו נסמכים על מידע חלקי ביותר שיש לנו, שמקורותיו בחושים שיש לנו ובעיבוד שעשינו לו.

בנוסף לכך במידע אחר שקיבלנו לא תמיד עם הכרה, במהלך תהליך החיברות שעבר כל אחד מאתנו.

איש מאתנו לא גדל בריק, מינקות אנו אוספים מידע מגוון ושונה על עצמנו,

על הסובבים אותנו ועל העולם. אפשר לטעון שבעשרות השנים האחרונות, עם ההתפתחות הטכנולוגית העצומה יש לנו נגישות רבה יותר לאין שעור למידע מסוגים שונים.

יתכן, שככל שאנו מורגלים לאינסוף מידע שמונח בכף ידינו, במכשירים הקטנים שהפכו הרחבה של ידינו והם עמנו בכל מקום... קשה לנו יותר עם תחושה של אי ודאות.

על הצורך שלנו בודאות ועל הודאות שבה אנו מסתפקים בדרך כלל לחיות חיים שלמים, אומרת הפילוסופיה בדרך הקלאסית, דרך קולם של חכמים ממזרח ומערב שהיא בבחינת משענת קנה רצוף.

מדוע? משום שהמידע שיש לנו, שחלקו אספנו ואנו אוספים ומעבדים בעצמנו וחלקו קיבלנו ואנו ממשיכים לקבל לא תמיד עם הכרה, הוא מידע חלקי מאוד וככזה הוא אשלייתי. הוא אינו תופס את המציאות במלואה ולכן יש נגזרות רבות על החיים שלנו.

הקולות המוכרים ביותר ממערב וממזרח שמזכירים טענה זאת, הם של אפלטון במשל המערה שלו והרעיון שמגיע מן המזרח על כך שהעולם כפי שאנו תופסים אותו תפיסה ראשונית הוא בבחינת אשליה.

כולנו פוגשים מידי פעם במציאות שיש בה פחות ודאות, אולי כחלק ממצב משברי כזה או אחר ולעתים גם במחזור היסטורי שהוא גדול מהחיים האינדיבידואלים שלנו ומביא עמו גל גדול של אי ודאות.

אם למשל נדמיין את החיים של האנשים, לפחות במערב בסוף המאה ה-19 ובמהלך החצי הראשון ויותר של המאה ה-20, נראה לי שאפשר בקלות לקלוט את אי הודאות ששרר מכל עבר בעצם ההתרחשויות ההיסטוריות הגדולות.

אנו, קוראי הרשימה הזאת, חיים כבר בתחילתה של המאה עשרים ואחת ולפחות במה שמכונה העולם המערבי, כולל בארצנו הקטנטונת שרבה בה אי הידיעה בנוגע לעתיד, הסתגלנו והתרגלנו למציאות חיים שקטה פחות או יותר, מוכרת, שעמה אנו יודעים פחות או יותר לזהות את כללי המשחק שלה, וחיים עמם. מאידך, אין ספק שבשנים האחרונות אולי בחודשים האחרונים, החלה מגמה שתחילתה עדינה והמשכה ברורה יותר, של ערעור הודאות שאליה הורגלנו.

איך הערעור הזה מתבטא? נראה שיש מגמה של התערערות של מסגרות פוליטיות ושלטוניות בעולם המערבי כולו, בארץ אולי ברורה יותר חוסר הודאות וחוסר היציבות שחווינו בהקשר הזה בשנים האחרונות ואולי עודנו חווים.

הדבר הבולט ביותר שלכאורה מביא את חוסר הודאות המדובר הוא המגיפה שאנו כולם חיים עמה ולא ברור עדיין מהלכה. ההתמודדות עם המגיפה הכניס את העולם כולו לסחרחרת של מהלכים שהייתה לה ועוד יש לה השפעה נרחבת על שטחים שונים בחיים שלנו, שטחים כמו בריאות בוודאי אבל גם כלכלה, חברה, חופש

פילוסופיה

כאשר אנו נתקלים בחוסר ודאות, אנו נבוכים, לא פעם חשים חסרי אונים ובעיקר שואפים לצאת מהר ככל האפשר ממצב זה

החיים הפנימיים
כוללים את
המהלך המתמשך
של הלמידה
שלנו על עצמנו
ועל העולם, הם
כוללים ניסיונות
יקרים שאספנו
בדרך, עומק, יופי
ועניין - שהם
התוצאה של
כיצד אנו חיים את
החיים

ניסיונות יקרים שאספנו בדרך, עומק, יופי ועניין - שהם התוצאה של כיצד אנו חיים את החיים. ככל שאנו לא רק חיים "בחוץ", ככל שאנו לא רק תלויים בנסיבות ובאירועים, ככל שאנו יודעים להיות גם חיים מלאים של "לבדות" (לא בדידות) בעת שחוסר ודאות נמצא מסביבנו ואין לנו שליטה עליו, החיים הפנימיים שלנו יכולים להמשיך לנבוע ולהתפתח לעתים אפילו ביתר שאת דווקא לנוכח אי הנוחות החיצונית. אולי נזכר לרגע כולנו בימים של סגר מלא בשל התפרצות הנגיף, איך מלאנו את חיינו? האם מצאנו שגם עם תנועה חיצונית מינימלית יש לנו חיים ענפים, מלאים ומעניינים? או שגילנו שאנו מתקשים להיות עם עצמנו? חשים בודדים וחסרי יכולת ולא יכולים לחכות כבר לשטף החיים החיצוניים שלו הורגלנו?

גם כאן, יש ערך רב למחשבה ובדיקה עצמית.

ההזדמנות לעבוד עם הבשורה האפשרית של משבר: כאמור לא פעם הרגעים של חוסר ודאות בחיים שלנו, הולכים יד ביד עם מה שאנו מכנים משברים.

באופן אינסטינקטיבי, איש לא אוהב משברים, לא רוצה להיות ברגעים בהם נשברים הדברים, החיים שלנו כפי שאנו רגילים אליהם, גם אם במשברים הללו יש בשורות של ממש.

בסדר, לא נזמן משברים לחיינו, אבל אם הם כבר באו... האם לא יהיה כדאי לשאול עצמנו ולברר מה

מה שקורה במציאות ובין הדעה שלנו על הדברים שקורים. אולי תמצאו בהבחנה זאת הפתעה. אין בכך כל בעיה, זאת הזדמנות להרהר על הדברים. אכן יש בעולם התרחשויות רבות, קטנות כגדולות, שאין לנו שליטה בהן. לא אנו ביקשנו שיגיעו ויופיעו ויהיו נוכחים פתע בחיינו. כולנו מכירים מציאות זאת. אבל האם אנו גם מכירים את החופש הבסיסי שיש לנו ואיש אינו יכול לקחת מאיתנו? החופש לחשוב ולהגיב למציאות שלא הזמנו, כפי שאנו בוחרים? זה כלל וכלל לא עניין של מה בכך וכפי שאומר אפיקטטוס אולי הדבר המשמעותי יותר שמטריד את המנוחה שלנו מן המציאות עצמה הוא הפרשנות שלנו למציאות והדרך בה אנו מגיבים לה.

האם אפשר להגיב אחרת לנסיבות חיינו? אין ספק שכן. כיצד? יש כאן עניין של למידה ותרגול שהם חלק משמעותי ובסיסי בחיי הפילוסוף. מוזמנים לחקור על כך.

ההזדמנות לשאול מהם החיים? היכן הם מתרחשים? גם כאן יתכן שהשאלות מעלות תמיהה. מה המשמעות של השאלה היכן החיים מתרחשים? הכוונה לעורר את תשומת ליבנו שמעבר לחיים שכולנו מכירים, החיים "בחוץ", הכוללים אירועים והתרחשויות וצורות רבות ומגוונות של חיים. מלבדם, יש לכל אחד מאיתנו אפשרות לחיים "פנימיים". החיים הללו כוללים את המהלך המתמשך של הלמידה שלנו על עצמנו ועל העולם, הם כוללים

של חוסר ודאות, מן הסוג שאנו חיים בעת ואולי נוספים.

ההזדמנות להביט עם הכרה על החיים שלנו: מתוך שבירת מה שהיינו רגילים אליו, מה שהיה אולי נעים ומוכר ובתוך אי ודאות, יש לנו הזדמנות שכמעט נדחפת אלינו, לבדוק ולהרהר בחיינו עד כה. היכולת לעצור לרגע לשאול שאלות על החיים שלנו, לבדוק מה אנו עושים ולמה, היא חשובה מאין כמוה, משום שהיא יכולה לסייע לנו להכניס הכרה במה שלעתים אנו חיים באופן אוטומטי.

אומרים על הבודהא שאמר שהמשאב המשמעותי שיש לאדם הוא ערנות. לא פעם המחיר של חיים מוכרים, שאין בהם חוסר ודאות הוא חוסר ערנות. וגם אם בסופו של תהליך הבדיקה שנעשה על מהלך חיינו נאשרר את כולו ונשאף להיות אותו בשלמותו, כבר לא נהיה אותם האנשים כפי שהיינו בעבר.

נדמה לי שבמהלך פרוץ מגפת הקורונה וההתפתחות שלה, שטף את בני האדם גל גדול של הסתכלות וניסיון הערכה של החיים האנושיים שלנו, אין ספק שיש משמעות לגל זה, גם אם הנטייה לחזור למה שהיה גדולה יותר.

ההזדמנות לעשות הבחנה פילוסופית פרקטית בין מה שבשליטה שלנו לבין מה שלא בשליטה שלנו: כאן אני מבקש לגייס פילוסוף סטואי בשם אפיקטטוס שמיחוסיס לו הדברים הבאים: לא הדברים הם המדריכים מנוחתו של אדם, אלא דעתו עליהם. למעשה עושה אפיקטטוס הבחנה בין

ופרטיות, צורות של שימוש בכוח המדינה ועוד.

מעבר לכך אפשר גם להזכיר את השינויים האקלימיים שאנו עוברים, גם עם חלקנו מעדיף לסגור את עיניו בקשר לזאת, לי לפחות נדמה שכבר אי אפשר באמת לעשות זאת. משהו אחר קורה בכדור הארץ ואפילו בלי להבין עד הסוף מה קורה ולמה, נוסף כאן ממד נוסף של חוסר ודאות.

ברמה הבסיסית ביותר במהלך מהיר יחסית, לפחות מנקודת מבט היסטורית, הרגלים שונים שלנו כבר אינם ברורים מאליהם ואנו מתקשים מאוד לדעת מה ילד יום בקשת שלמה של ביטויי חיינו.

אין ספק שאנו חיים עם אווירה ברורה ומוחשית יותר של אי ודאות ושיש לכך השלכות פיזיות ונפשיות והיא מעוררת תגובות שונות שאנו מודעים להן וגם שלא.

בתוך המציאות הזאת ברירת המחדל שלנו היא לשאוף לחזור לחיינו כפי שהיינו רגילים להם, לנורמליות... אולם על כך אין לנו שליטה ושאלת השליטה האינדיבידואלית אף הולכת ומחריפה בהקשר של ניהול המצב על ידי המדינות בהן אנו חיים.

אז מה אפשר לעשות עם מצב של חוסר ודאות שלא ברור מתי יפסק ושאין לנו בו לכאורה שליטה משמעותית לפחות?

בהקשר הזה אני רוצה להציע מספר מחשבות, להצביע על ההזדמנויות שיש לנו כאשר אנו פוגשים במצבים

חפשו את הודאי,
הבטוח, הדברים
שאינם מוטלים
בספק, יסוד
הביטחון שלכם.
הוא בוודאי שם.

הבטוחה האפשרית שמגיעה לפתחנו עם המשבר? האם לא תהיה זו שעת חסד כדי לעשות משהו אחרת ולא רק לשאוף בכל כוחנו לחזור לחיים המוכרים שלנו?

כאן ככל שאי הודאות גדולה יותר ובכל שאין לנו שליטה בה, ההזדמנות הפנימית שלנו גדולה יותר. אבל לא מדובר בעניין ברור וקל.

יש צורך לגייס אומץ ונחישות והעזה כדי לעבוד עם משבר לא רק בשאיפה לחזור למצב שהיה בתחילתו אלא אף לשפר את מצבנו.

יש כאן הזדמנות נפלאה לשינוי בר תוקף! רואים?

ההזדמנות לראות אלו ודאיות יש בחיים שלנו: לא פעם מתוך ההעדר מתגלה מה שיש. גם כאן דווקא בעת של חוסר ודאות על ביטוייה השונים לא פעם מסתתרת הזדמנות להצליח לראות באופן ברור יותר את הודאיות שיש לנו בחיים. לכולנו יש ודאיות כאלה, לא פעם אנו לא רואים אותן משום שאנו תופסים אותן כדבר שהוא מובן מאליו, או משום שאנו לא מישירין אליהן מבט.

נסו להביט על חייכם דווקא על הרקע הנוכחי המתפתח שלהם, חפשו את הודאי, הבטוח, הדברים שאינם מוטלים בספק, יסוד הביטחון שלכם. הוא בוודאי שם.

אפשר לחשוב ולמנות עוד הזדמנויות, אולי תמשיכו לעשות זאת.

מבחינה פילוסופית כולן תישענה על הדבר העיקרי שקורה בזמן שאנו רואים שיש בו חוסר ודאות: משהו במה שאנו

קראנו לו מהלך חיינו הודאי, נסדק... משהו במסכה, בצעיפים שביננו ובין המעמקים של החיים, בין הגלוי לבין הסמוי לעין, מבצבץ... לרגעים ולא באופן אוטומטי, אם אנו אוספים עצמנו ומשתלטים על החרדה והתשוקה לחזור לעונג שאליו אנו רגילים, אנו יכולים להבחין במציאות עדינה יותר, פנימית וחיצונית שקיימת.

אנו יכולים להיכנס פנימה למה שביהדות מכנים פרד"ס: יש פשט ואחר כך רמז ואחר כך דרש וכל אלו מוליכים אל הסוד.

חיי ההישרדות שלנו, המוכרים, הנוחים (גם אם לא תמיד אנו מודים או חווים שהם נוחים) הם הפשט של החיים, עליו אנו מביטים ולו אנו מאמינים.

אבל החיים כוללים הרבה יותר מכך! מה עם הרמז? והדרש? והסוד?

כמה נפלא לחשוב על כך, שדווקא בעת שאנו מפרשים את המציאות קשה ומאיימת, שוכנות הזדמנויות נדירות של מחקר ולמידה וחיים, של פריצה אמיתית של גבולות חיינו ועוד צעדים משמעותיים בדרך הפלאית והחידתית שנקראת חיי אדם.

ואתם? מה תבקשו? את הודאות שלכם חזרה או אחרת?

איש איש ותשובתו, איש איש וחיינו. אבל בסופו של דבר כך נארגים חיי הכלל שלנו, וכך מתגבשת דמותנו האנושית, בתוך מרקם החיים הגדול והכולל של היקום כולו.

שלכם,
רונן חלבי,
מנהל אקרופוליס החדשה בישראל

אקרופוליס החדשה

אקרופוליס החדשה היא תנועה של אנשים החולמים על עולם טוב יותר, המתחיל קודם כל ולפני הכל באדם טוב יותר. אדם זה נמצא בתוך כל אחת ואחד מאיתנו - זה המבקש לגעת בחיים, לראות את האחר ולחזור לידיעה הפנימית שאנחנו חלק ממשהו רחב יותר.

המילה "אקרופוליס" משמעה "העיר העליונה" - אותו חלק גבוה בערי יוון העתיקה, המסמל את החלק הגבוה באדם (בדומה לקונספט של "ירושלים של מעלה"). בכולנו יש ערים "נמוכות" - מקומות של אגו ונפרדות, אבל בכולנו יש גם מן הערכים האוניברסליים - הטוב, הצדק, היופי, האומץ והאמונה.

אנו מאמינים שהעולם היום זקוק למידה רבה יותר של "ערים עליונות" כאלו - אשר אינן בנויות מאבן, אלא מבני אדם המחפשים להכיר את עצמם ולגלות מחדש את הקשר הנסתר שמחבר אותנו זה לזה, לטבע ולמורשת האנושית.

אקרופוליס החדשה היא ארגון בין-לאומי ללא מטרות רווח, מאז 1957, הקיים ביותר מ-60 מדינות, הפועל בשלושה היבטים:

פילוסופיה

עבורנו, הפילוסופיה היא גישה פנימית לחיים. המשימה שלנו היא לבטא גישה זו במעשים שיוכלו לאפשר לנו לפתח את מלוא הפוטנציאל האנושי שלנו, ועל ידי כך לשפר את העולם. אנו מקיימים הרצאות, סדנאות ואירועים לקהל הרחב, במקביל לתכנית לימודים עשירה המנוהלת באופן אחיד בכל סניפינו ברחבי העולם, ומקורה בלימודים שהתקיימו בבתי ספר של חכמה בתקופות שונות בהיסטוריה. הלימודים מתחילים עם קורס המבוא "פילוסופיה כדרך חיים", הפותח מסע אל עומק ההבנה האנושית; מסע ההולך ומתפתח ככל שאנו מתקדמים בתוכנית הלימודים.

התנדבות

קבוצת המתנדבים שלנו מקיימת פעילויות למען הסביבה והקהילה, המתבססות על ערכי הנדיבות, הסובלנות והאחוה. גם מי שאינו חבר באקרופוליס מוזמן להצטרף לפעילויות השונות. זו הזדמנות מצוינת לתרום לסביבה ולחברה ולהכיר אותנו.

תרבות

אקרופוליס החדשה מחפשת להביא חזון חדש לתפיסה התרבותית שלנו: תרבות המורכבת מפסיפס צבעוני ועשיר של תרבויות, דתות, לאומים ועמים שונים אך מכוונת אותנו לשורש המאחד בינינו מעבר להבדלים הללו. אנו מקדמים רנסאנס של ערכים אנושיים אוניברסליים שבבסיסם אחווה אנושית פשוטה, הנובעת מעצם היותנו שייכים לאנושות אחת.

סניפים בישראל

סניף חיפה
מחניים 14
04-8381610

סניף ירושלים
שמואל הנגיד 7
02-6221399

סניף כרמיאל
ערבה 9
054-6661828

סניף פרדס חנה כרכור
רבי עקיבא 15
058-5842862

סניף קרית
דפנה 3א, קרית ביאליק
04-8402660

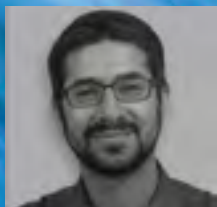
סניף ראשון לציון
ז'בוטינסקי 16, קומה 3
03-9561002

סניף תל אביב
סלומון 7
03-5104426

www.newacropolis.org.il
info@newacropolis.org.il

מיקום חדש!

תרבות

דקר טל

עיצוב: ליטל כספין,
שירה משולם חזקיה

להיות נחשון

מפגש של הייטקיסט עם המיתוס של נחשון בן
עמינדב וכיצד החלטות חשובות נעשות עם הלב, תוך
התמסרות.

היציאה מממלכת הודאות

הסיפור שלי מתחיל כאשר "התפוסת" מהעבודה שלי לפני 3 שנים. מהסתכלות על האירוע בדיעבד, אני מבין שזה היה שלב הכרחי לשני הצדדים. מצד החברה בה עבדתי, היה צורך לצמצם עובדים. מצדי, הרגשתי צורך לחפש ולגלות את עצמי בעולם הקריירה, לגלות מה היכולות שלי ומה אני עוד יכול ללמוד. ללא רגשות אשמה או כעס, הסתיימה לה מערכת יחסים טובה מאוד שארכה גם היא 3 שנים.

כך, לאחר שזמן רב לא הייתי מובטל, התחלתי תקופה של אבטלה, ומבלי להשתהות התחלתי לחפש את העבודה הבאה באותו תחום, של תכנות מערכות מידע אינטרנטיות.

חיפוש אחר עבודה יכול לעזור תחושות של לחץ ותסכול, אני מאמין, שזו חוויה שכולם חווים. עבורי, זה היה מצב מאוד עדין, מכיוון שהעיתי שלו היה בזמן המיוחד של הכנות לחתונה שלי. מצאתי את עצמי בדוחק וחשתי צורך להאיץ את התהליך.

התחלתי את החיפושים, ובמקביל חתמתי בלשכה עבור דמי האבטלה שמובטחים למשך שלושה חודשים. ניקרה בראש כל הזמן המחשבה "הזמן קצוב, וכדאי למצוא עבודה לפני שיסתיימו שלושת חודשי האבטלה!". אוסיף גם, שלאותו לחץ, נוספו גם ההכנות הרבות לחתונה. המחשבה "אני חייב למצוא עבודה!" בערה בי. במהלך תקופה זו, התנסיתי בראיונות במקומות עבודה רבים. בחלקם לא התקבלתי עקב חוסר ניסיון ולחלקם

כן התקבלתי, אך סרבתי בגלל חוסר התאמה. הרגשתי מתוסכל.

יום החתונה כמעט הגיע, ובחרתי להשתהות, לעצור את תהליך מציאת העבודה ולהתמסר לצו השעה – החתונה. החלטתי שאחריה אחזור ל"מסע החיפושים".

נחשון בן עמינדב

אני עוצר כאן את הסיפור שלי וממשיך רגע בסיפור אחר, סיפור מיתולוגי מהתרבות הקרובה אלינו – המיתוס של יציאת מצרים וחציית ים סוף.

כמו שבועדי כולנו מכירים, בני ישראל יצאו ממצרים והחלו את מסעם לעבר הארץ המובטחת.

בתחילת דרכם הם נתקלו במחסום בלתי עביר לחלוטין – ים סוף.

לפי סיפורי חז"ל: בסיפור יציאת מצרים וקריעת ים סוף, שבעה ימים לאחר שבני-ישראל יצאו ממצרים, הם מצאו את עצמם עומדים מול ים סוער לפנייהם, וצבא מצרים מאחוריהם. בורא העולם אמר למשה רבינו "דבר אל בני-ישראל ויסעו!" הפקודה ניתנה להתקדם.

ברגעים אלו התגלה אומץ ליבו של נחשון ומסירותו לרצון הבורא.

כך אמר רבי יהודה: כאשר בני-ישראל עמדו מול ים סוף וניתן להם הציווי להתקדם, היה כל אחד מן השבטים מתחמק ואומר 'אינני רוצה לרדת ראשונה אל הים'. ראה זאת נחשון בן עמינדב וקפץ אל הים.

ומשה היה עומד ומתפלל לפני בורא העולם. אמר לו הקדוש ברוך הוא:

BOOTCAMP בעגה המקצועית). במקביל, המשכתי להתראיין בעוד מקומות, והגעתי למקום עבודה מעניין עם אנשים טובים, בתחום התעסוקה אותו אני כבר מכיר. תהליך הקבלה היה מאוד חיובי.

המפגש בשתי האפשרויות התרחש סמוך למועד הסיום של דמי האבטלה. ניצבתי בפני הכרעה – האם ללכת למקום חדש למשך 3 חודשים ללא הכנסה, בחברה לא ידועה, מבלי שיובטח לי שאתקבל לעבודה בסיומה, או ללכת למקום מוכר ולחזור לעבוד. עבורי, זו הייתה דילמה משמעותית כי היא הדגישה דילמה עמוקה יותר – להישמע לקול ההרפתקני, הלוחמני והנחוש שרוצה ללכת אל הלא נודע, או להישמע לקול שרוצה ללכת למקום הבטוח, המוכר.

ובשלב זה אני רוצה לחבר בין 2 הסיפורים – הסיפור שלי וזה של נחשון בן עמינדב. המשותף להם – רגעי הבחירה והפעולה. גם אני שאלתי את עצמי האם לחצות את ים סוף? (כלומר ההכשרה) האם לחזור אחורה למצרים? האם פשוט ללכת בכיוון שאני כבר מכיר? (כלומר להתחיל לעבודה במקום העבודה שהוצע לי).

נחשון התחיל להיכנס למים וכך גם אני. בחרתי בהכשרה למרות הסיכונים הרבים שהיא הביאה איתה. הכניסה למים החלה במבחני קבלה להכשרה, ולאחר שעברתי אותם אחרי מאמץ רב וסופי שבוע של עבודה, המים רק עלו והגיעו לגובה הבטן – ההכשרה החלה להיות מאתגרת בה פגשתי המון אזורים לא מוכרים, המון כלים טכנולוגיים

ידידי טובעים בים הסוער, ואתה מרבה בתפילה? השיב משה: ריבוננו של עולם, ומה בידי לעשות? אמר לו הקדוש ברוך הוא: ואת הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה." (תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף ל"ו-ל"ז)

על נחשון בן עמינדב נאמר בפסוק המופיע בספר תהילים ס"ט: "הושיעני אלוהים כי באו מים עד נפש, טבעתי ביון מצולה ואין מעמד, באתי במעמקי מים ושבולת מים שטפתי... אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה ואל תאטר עלי באר פיה."

בסיפור זה אנו פוגשים את נחשון בן עמינדב שביטא אומץ לב, ונחישות אל מול הלא נודע האינסופי כי התמסר לרגע המיוחד הזה. רק כאשר הגיעו מים עד נפש, המים עולים לאורך גופו, מגיעים עד אפו וכבר לא נותר לו אור – אז נחצה ים סוף והתאפשר המעבר. רק תעוזה של איש אחד שעשה צעד אמיץ, אפשר את ההזדמנות להתקדם ולהגיע אל הארץ המובטחת.

להיכנס למים למרות הפחד

ובחזרה לסיפור שלי. במהלך חיפוש אחר עבודה, ספק מתוסכל ודואג למשכורת, ספק מתרגש לקראת הדבר הבא, נקרתה בדרכי הזדמנות מיוחדת. פגשתי במודעה באינטרנט, שמציעה קורס בחינם של 10 שבועות שבה תינתן הכשרה אינטנסיבית בתחום חדש ומבוקש בשוק העבודה ולמסיימים בהצלחה תינתן עבודה בחברה (הכשרה זו נקראת

המים עולים
לאורך גופו,
מגיעים עד לאפו,
כבר לא נותר לו
אוויר. ורק אז,
ברגע העדין שבו
כמעט וטובע -
נחצה הים לשניים

ובאף רגע לא ידעתי בודאות שאני הולך להתקבל או שהולכים להדיח אותי מהקורס. כמו נחשון, המשכתי להתקדם, וכך גם אי הודאות המשיכה עד ש"מים הגיעו עד נפש".

בסופו של דבר, הים נפתח ותחילתה של הדרך לארץ המובטחת התגלתה, ואני במאמצים רבים הצלחתי לסיים את ההכשרה ולהתקבל לעבודה באותו תחום חדש ומבוקש.

זה היה רגע מאוד משמח להיות בו, שכמובן, הביא איתו לאחר מכן הרפתקאות חדשות בדיוק כמו ההרפתקאות שניצבו מול בני ישראל בדרכם.

היום, כשאני מסתכל בדיעבד על הפעולות וההחלטות שקיבלתי, אני שואב המון השראה מהאומץ, מהנחישות ומהתעוזה שגיליתי בתוכי, ואשר אפשרו לי ללכת אחרי הלב. לעיתים רחוקות מתגלות הזדמנויות

כאלה, ולרוב, אנחנו לא שמים לב אליהן. זה מסר חשוב, שאני לוקח, מהתקופה הזו של חיי.

זו הרפתקה שלימדה אותי המון על עצמי, חיזקה אותי והפכה אותי לאדם טוב יותר.

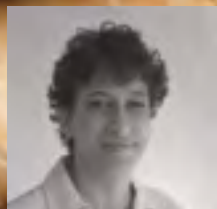
הגעתי אל צומת, שקלתי בהגיון את כל האפשרויות, אבל בסופו של דבר מצאתי קול פנימי, תחושת בטן, וההחלטה נעשתה עם הקשבה ללב. למדתי להתמסר ללב וזה מה שהפך אותי לאדם נחוש, אמיץ וטוב יותר - קודם כל בעיני עצמי.

אנחנו צריכים יותר ללכת עם הלב, יותר ללכת עם הלא נודע כי הדרך המובטחת מתגלה רק כאשר המים "מגיעים עד נפש".

חובתנו להקשיב לסימנים מהחיים ומהלב שרומזים לנו לעשות צעד לעבר משהו שהוא גדול יותר ומפחיד יותר - **ולעשות אותו.**

להקשיב לסימנים מהחיים ומהלב שרומזים לנו לעשות צעד לעבר משהו שהוא גדול יותר ומפחיד יותר - ולעשות אותו

גילת בן נתן

עיצוב: ליטל בספין,
שירה משולם חזקיה

פילוסופיה

ניזאר ואני - סיפור של גשר אפשרי בין אוהבי החוכמה

מוקדש לזכרו של ניזאר חמאם (1969-2020),
אח אוהב בדרך החוכמה

הוא חי על אהבה

מי היה ניזאר עבוירי? דוגמה לאיש אוהב, צמא לאמת ולחוכמה, אדם כן ואמיץ, שזכרו ממשיך להאיר את דרכי. אולי דרך מאמר זה, הוא יוסיף להקרין לרבים, כלפיד של אהבה.

פרק א', 2001 - המפגש

כאשר צעדי את צעדי הראשונים בדרך החוכמה, קורס "פילוסופיה כדרך חיים" באקדמיה החדשה פקח את עיניי להרפתקה האדירה הזו. כל שיעור חשף עוד זרעים של חוכמה, שניתן להעמיק בהם שנים. כל שיעור היה אוצר, ולכן כשחליתי ונעדרתי, צערי עורר את מורה הקורס להציע לי שיעור השלמה על ידי מתלמד להוראה. כך נפגשתי לראשונה עם ניזאר. בהיכנסי לחדר פגש בי בחור רזה ועדין, עם חיוך נבון ולחיצת יד רכה. הוא היה עדיין מהוסס כמורה, אך ככל שהשיעור התקדם, חשתי כיצד הדברים שאמר מכילים אש, המעירה את ליבו ומהדהדת בתוכי. זה הקסים ונגע בי עמוקות.

ידעתי, אינטואיטיבית, כי נכוננו לנו הרפתקאות עתידיות.

פרק ב', 2001-2010 - הרפתקאות משותפות

סיימתי את הקורס והחלטתי להמשיך ולהעמיק בפיתוח גישה פילוסופית לחיים. יום אחד, נפגשנו בהפסקה של הרצאה על פילוסופיה ומוזיקה קלאסית. התברר שניזאר התמצא במוזיקה ערבית קלאסית ואף למד לנגן בעוד. לאור אהבתי למוזיקה ההודית הקלאסית, החלטנו לארגן ערב לחברים, שיכלול הכרות עם

המוזיקה הקלאסית במזרח, נגינה חיה ואוכל טוב. היה זה שיתוף הפעולה הראשון מיני רבים בינינו. תקציר היריעה מלפרט את כל הרפתקאותינו, אך אזכיר רק כמה מיוחדות.

בשנת 2003 חזרנו בליל קיץ ממפגש בתל אביב. קרוב לחצות הוריד אותי ניזאר בתחנת דלק, ליד מכונית. בדקות לאחר שנסע, גיליתי שהרכב נפרץ, שני צמיגים דקורים ולידו כמה נערים מגחכים. התקשרתי וניזאר הסתובב וחזר במחלף הקרוב. לפנייתו השקטה, הנערים נרתמו לפתע לסייע. עד שתיים בלילה נמצא מתקן פנצ'רים, שהסכים לטפל. לא היה לי אפילו כסף לשלם. ניזאר הניף יד ושלף ארנק. אין ספק שאצילותו השפיעה, קרנה ומוססה חומות.

בשנת 2004 התנדבנו להקים ספסלים אקולוגיים ביער מהר"ל. ניזאר הצנום ערבב בטון במיזמנות מפתיעה. לשאלתי הוא סיפר מה למד מאביו, שאהב ספרים אך מצא עבודה רק כפועל בניין, עד שגבו נשבר והוא הפך למפעיל ספרייה ניידת. כך גם התגלה לי, שניזאר היה קרוי על שם משורר מפורסם, ניזאר קבאני. הירהרתי על סטיגמות ועל מה שיכול להתגלות ברקע של מי שנדמה כפועל בניין פשוט.

בשנת 2006, מלחמת לבנון השנייה, התקשר אליי ניזאר להודיע שנפזר מיד את השיעור, בגלל חשש לטיילים. למחרת הוא התייצב בחמש וחצי בבוקר, לקבל את משאת תרומות המזון, שנחלק יחד בהמשך היום. השקט והיציבות שלו נכחו, אך הכאב

בעיניו היה עמוק. הוא אמר לי, "למה אנשים מעוללים זאת אלה לאלה?". כאבנו יחד את העימות, שהביא פחד וכאב משני עברי הגבול. זה לא היה קל; היה זה מבחן לאחוזה ששררה בינינו, למרות הכל.

באחד הימים הגיע נרגש - נולדה לו אחיינית ראשונה והוא היה מאושר כל כך. הופתעתי; ניזאר היה אדם עצור ולא גילה את רגשותיו, אך התינוקת הפשירה בו אהבה טהורה ושמחה.

בשנת 2007 למדתי בקורס מספרי סיפורים. חברתי מאקדמיה החדשה בירושלים ביקשה שאעלה מופע בפסטיבל סיפורים שהתקיים אצלם. הייתי מבועתת, איך אוכל להחזיק לבד מופע של ערב שלם? במצוקתי, ביקשתי מניזאר שיבוא וינגן בעוד, כדי שאוכל לנשום. להפתעתי, הביישן השקט החליט לא רק להצטרף למופע, אלא גם לקורס מספרי הסיפורים. כך בילינו חודשים מהנים ומאומצים בלימוד ובניית מופע סיפורי חכמה סופיים, שרץ אחר כך כמה שנים ברחבי הארץ ואף הוליד מופע המשך של סיפורים טיבטיים.

לאחר עוד סבב לחימה בעזה, ניזאר סיפר לי שהחליט לנסות ולהעביר שיעורי פילוסופיה בערבית. הוא חש שליחות, להעביר את החוכמה שאותה הוא מתרגל, בשפת אימו. היה לו טוב במקומו ועדיין, רצונו היה לגשר ולקרב לדרך אהבת החוכמה, אהבת האדם. זה היה ניסיון לא פשוט, ואיש לא יכול היה לעשות זאת במקומו. בניגוד לטבעו הביישני הוא עשה זאת. הרעיון היה מלהיב,

אך לאחר זמן הוא סיפר שרק מעטים מתעניינים. הרוב עסוקים בהישרדות היומיומית, בחדשות המכאיבות, בשאלות בסיסיות יותר כנראה. הפרי של הניסיון היה אשתו מונא, אותה פגש בשיעורים. חתונתו נזכרה ימים רבים - יהודים, מוסלמים ונוצרים רקדו בה יחד, לצלילי תזמורת חיה משובחת. מכאן שבנו והתאחדנו, לשיעורים ולמחקר משותף.

פרק ג', 2012 - פרידה

לאחר נסיונות להתפתח מקצועית, חשו ניזאר ואשתו בתקרת זכוכית והחליטו להגר לקנדה. לבי נחמץ על כך שאדם טוב, אמיתי ונדיב כמוהו, לא הצליח למצוא את עתידו במולדתו. המאמץ האדיר שהושקע בהגירה, יכול היה להיות מכון להפצת הטוב כאן. החדשות על עימותים בדרום הכאיבו והבהירו עבוירי את הנקודה.

ערכנו אירוע חברים מרגש לפרידה וציידנו את ניזאר באהבה ובהשראה מכל הלב. אקדמיה החדשה בטורונטו קיבלו אותו בזרועות פתוחות, בעיר הקרה והזרה.

פרק ד', 2012-2017 - ריחוק

קנדה רחוקה וקרה. ניזאר היה עסוק בהתבססות, בלימודים ובעבודה, ואני הייתי עסוקה בחיי ובפיתוח דרך הפילוסופיה. שמרנו על גחלת קטנה - ברכות בימי הולדת, בראש השנה ובחגים, פה ושם מייל קצר. המוח מכיר את המרחק, הלב מתכחש לו. הוא סיפר לי כיצד יצא בבוקר האביב לחזות בזריחה וזכר חוויות דומות שראינו יחד. "חושב עליכם מרחוק",

הוא כתב. "כאן כל הישראלים קרובים יחד, לא משנה יהודים או ערבים". מילים מועטות, המחזיקות סנטימנט מרובה. למי שידע להקשיב, שתיקותיו היו משמעותיות לא פחות ממילותיו.

פרק אחרון, 2017-2020 - מפגש מחודש ופרידה

קיץ 2017. זמן קצר קודם הזכרנו את שמו והריהו כאן. הפתעה והלם - ניזאר חולה ושב מקנדה לטיפולים, להיתמך באוהביו הרבים. הוא עדיין גאה, לא רוצה שיראו אותו בחולשתו. כאשר התחזק מעט, נפגשנו - הוא רזה עוד יותר, אך החיוך והזיק בעיניו לא נעלמו. הריחוק התפוגג בשניות. שוב צוחקים יחד, מעלים זכרונות, מתבוננים לעתיד ומחדשים קירבה.

בשנים הבאות, נאבק ניזאר במחלה בדרכו העצמאית, האצילית והשקטה; הוא ביקש שלא להכביד על איש. הקשר התהדק והמסר התבהר. משהו השתנה בו. הכאב שנשא בקרבו זמן כה רב, שינה צורה. בעבר היה בו כאב וקושי על מה שאנשים מעוללים זה לזה, ואילו כעת התרכז יותר ויותר באהבה. כאילו הקירבה אל המוות הסירה את כל המיותר, הנפרד. היה זה הזמן להתמקד בעיקר והוא עשה

זאת באותם שמחה וחיוך, באותו עומק שתמיד היה בו.

הוא בקושי אכל, אך פניו היו מזארות. הוא חי על אהבה שבאה מבפנים. הכאב בליבו התפוגג ולמרות שהכאב אחד בגופו, הוא לא שלט כלל בתודעתו.

ניזאר נותר מחייך ואופטימי, גם בתוך הדעיכה הגופנית. "מקסימום נחזור בגלגול הבא, להמשיך את העבודה של האהבה", הוא אמר. "אפילו המוות לא יוכל לנצח אותה, כי מה אנשים רוצים? רק שיאהבו אותם."

כאדם שחי את המסר שלו, אני מאמינה וחשה במעמקים, שעוד נשוב וניפגש בדרך אהבה זו.

מאז אני שבה, כצוואה, אל שירו של הפילוסוף הגדול אבן ערבי, שניזאר תירגם פעם:

"לפני היום הייתי מתכחש לידידי אם דתי לא היתה קרובה לדתו והיום לבי הפך מקבל לכל צורה שדה מרעה לאיילים ומנזר לנזירים בית לפסלים וכעבה למסתובב ולוחות תורה וספר קוראן אני מאמין בדת האהבה היכן שמרכבותיה הולכות (פונות) האהבה היא דתי והיא אמונותי".

"כאן כל הישראלים קרובים יחד, לא משנה יהודים או ערבים".

הוצאות נחמדות בסניפים פלונים

15.12
יום ד'
20:00
ראשל"צ

מה באתי לעשות פה?!
לפילוסופיה יש מה להגיד לנו על הגשמת היעוד בקריירה.
הרצאה על יעוד וקריירה בהשראת עקרון האיקיגאי היפני.

27.12
יום ב'
20:00
תל אביב

אדם בעקבות יעודו
כיצד אוכל לזהות את היעוד שלי ולהגשימו בתוך המרוץ
הסוחף של החיים? על חידת היעוד, ועל הקשר שלה
לאושר ולמשמעות בחיים.

10.1
יום ב'
20:00
קרית

דרכו של סמוראי
הסמוראים, הלוחמים של יפן העתיקה, היו מחויבים לקוד
מוסרי אצילי ועמוק. להיות סמוראי הייתה דרך חיים. האם דרך
חיים זו רלוונטית היום? מה נוכל ללמוד מלוחמים עתיקים אלו?

19.1
יום ד'
20:00
פרדס חנה
כרמור

באנו חושך לחבק
האם יש ערך לשהייה בחושך? ומדוע אנו לרוב
נמנעים מכך? על ההזדמנויות שטמונות במחזורי הטבע,
על החלק הבלתי נראה והמיסתורי של המציאות והקיום.

31.1
יום ב'
20:00
כרמיאל

פחד קהל- סדנה חוויתית
סדנה חד-פעמית עם הפילוסוף והשחקן צחי גליק.
באמצעים תיאטרליים וברוח טובה ננסה לחצות את גבולות
הפחד, ולהעז להיות מי שאנו יכולים להיות. אין צורך בניסיון קודם.

6.3
יום א'
20:00
חיפה

הנסיך הקטן
הרצאה בעקבות הנסיך הקטן, השועל והטייס האבוד.
סיפור מסתורי של חניכה מופלאה, מלא בסמליות
ומשמעות עמוקה שאפשר ליישם בחיי היומיום

המסע מתחיל... קורס פילוסופיה כדרך חיים

קורס זה מאגד בתוכו רעיונות שהוגו הפילוסופים החשובים ביותר, מהמזרח וממערב, במיוחד אלו שהתווכחו אחריהם עקבות עמוקים. רעיונותיהם אינם רכוש של הוגה או של דוס פילוסופי מסוים, אלא מורשת אנושית. באמצעות קורס זה את מבקשים להגשים את הפילוסופיה העתידית עבור האדם הבונה את עצמו ואת עתידו ולטפח גישה פילוסופית לחיים. גישה שהופכת אותנו ליותר אותנטיים, יותר בטוחים בעצמנו, יותר מאושרים. גלז את הפילוסוף שבמוכנס והצטרפו אלינו למסע של חיים!

מועדי פתיחת הקורס בסניפים:

תל אביב	יום ב' 27.12
ראש"צ	יום ד' 5.1
כרמיאל	יום א' 6.2
חיפה	יום א' 27.3
קריית	יום ד' 25.5

* כל ההוצאות מתקיימות בשעה 20:00
* בשבועות שלפני פתיחת הקורס יתקיימו מפגשים פומחים בכניסה חופשית. לפריטים פנו לסניף הקרוב אליכם.
פריטים על הקורס באתר:
www.newacropolis.org.il

תכני הקורס:

חלק ראשון: אתיקה וערכים אנושיים

- 1. פילוסופיה טבעית והמשמעות של החיים
הכרת העצמי חיונית להתפתחות האדם; הפילוסופיה העתידית כדרך להתקרב אל משמעות החיים.
- 2. המיסתורין של האדם והקוסמוס
פיתוח ערכים על ידי הכרות עם שבעת העקרונות של הטבע; חוקי האדם והעולם שזורים זה בזה: קארמה ודהרמה.
- 3+4. הגיבור הפנימי - מחוכמת הודו העתיקה
על הצורך לפתח כח פנימי ולחיות לוחם של שלום, במשאת ה"בוגהודג'יטרה" - ספר החכמה של הודו העתיקה.
- 5. ריכוז והתעוררות פנימית - המיסתורין של טיבט
השליטה במנטאל כמפתח מרכזי להתפתחות האדם ולעבודה הרוחנית.
- 6. המשבר ככלי להתפתחות - בודהיזם
תפקידים של משברים בחיינו דרך חייו ומורשתו של בודהא.
- 7. סדר אישי וחברתי - קונפוציוס וסין העתיקה
על הקשר בין האתיקה של הפרט והפוליטיקה בחברה
- 8. מפגש של שיח פתוח ושיתוף
עיבוד הרעיונות של החלק הראשון של הקורס.

חלק שני: חיים משותפים - איך נוכל לחיות ביחד?

- 9. החיים המשותפים ככלי של התפתחות מדוע קשה לנו לחיות יחד? כלים מעשיים לעורר שינוי.
- 10. תהליך ההתעוררות של האדם - אפלטון ומיתוס המערה
על האפשרות של האדם לשחרר את עצמו ולעזור לאחרים.
- 11. אושר שאינו תלוי בדבר - אריסטו
השפעת העבודה האישית על הקשרים בין בני האדם
- 12. המבדלים בינינו כבסיס לחיים יחד - פלטוניס
על האפשרות לראות בשונה את הטוב, היפה והמשלים.
- 13. המשמעות העמוקה של החינוך
חינוך כמחליף אקטיבי, המחבר אותנו לעצמנו ומעניק לנו כלים לדעת, לחשוב, לבחור ולפעול.
- 14. הצדק כצורך אישי וחברתי - מצריים העתיקה
כיצד נווה מה צודק וכיצד נבטא שיוויון פילוסופי? בהשראת משפט הלב ממצרים העתיקה.
- 15. להיות אדם העולם - רומא והטאואקנים
האם נוכל להיות קהילה אנושית

אחת? דוגמאות מהטאואקנים ומרומא במקופות שונות בריטסוריה.

16. מפגש של שיח פתוח ושיתוף
עיבוד הרעיונות של החלק השני של הקורס.

חלק שלישי: בשביל לגנות את העתיד

- 17. פילוסופיה של ההיסטוריה
הסיון כמנוע של העתיד; כיצד נוכל להשפיע על העתיד שלנו?
- 18. חשיבות ההעברה
המובנות על ההיסטוריה דרך מקורות שונים; כיצד נוכל להבין את העבר באופן אינטיקטיבי כדי להעביר אל העתיד בצורה כנונה?
- 19. מיתוס והיסטוריה
חכמה נצחית מעבר להיסטוריה המשתנה; כיצד המיתוס מניע את ההיסטוריה?
- 20. מחזורים בהיסטוריה
המחזורים הטבעיים והמנועה של האנושות; גלגל ההיסטוריה והזמן הנוכחי, על פי ההינדואיזם.
- 21. חופש וגורל
מהו החופש האמיתי והאם הוא קשור לגורל? מה מקומו של הצדן בבריית העתיד? האם יש גורל אנושי משותף?
- 22. מפגש של שיח פתוח ושיתוף, סיכום הקורס

טל ברוכשטיין*

עיצוב: ענבל בורד

* הכותב הינו חבר
במכון טריסטן לקידום
האמנויות המוזאיות.

מנחתו של אפולו

כשאנשים מנסים לתאר מדוע הם אוהבים מוזיקה, הם נוטים לפרט מה היא גורמת להם לחוש ואכן, למוזיקה יש שלל השפעות על תפקודי הגוף. מאמר זה הוא הצצה אל ההשפעות הפיזיולוגיות והנזירולוגיות המיטיבות שיש למוזיקה.*

*מאמר זה נכתב בהשראת המאמר: מתנתו של אפולו: היבטים חדשים של תרפיה נאורולוגית במוזיקה, מאת אקארט אלטנמולר וגוטפריד שלאוג

חינוך מוזיקלי בגיל צעיר עוזר "לכייל" את הנפש ולעזור לה לחוות עונג וכאב באופן נכון

בתור מוזיקאי וחוקר נלהב של כוחה של המוזיקה, אני נוטה לגלות שיש בתוכי דעות רבות ומורכבות על הנושא. מצד אחד אני באמת מאמין שלמוזיקה יש כוח לגשר על כל הפערים, לאחד בין כולנו ובתוכנו בינינו לבין עצמנו ובנוסף גם כוח לרפא את הרוח, הגוף והנפש. אכנה את הצד הזה שבי "הרומנטי", זה שמאמין שהמוזיקה הינה כלי מאגי, קסום, שאי אפשר למדוד אמפירית אבל השפעתו גדולה לאין שיעור. מאידך, יש את החלק האנליטי שבי שמנסה לנתח את המציאות דרך הפריזמה המדעית, זאת שמדברת בעובדות ובסטטיסטיקה, בנתונים חד משמעיים, המאפשרים לאבחן בעיה, ובעזרת תהליך מדעי של ניסוי וטעייה לגלות את הדרך הנכונה והמדויקת המובילה לפתרון יעיל ובדוק.

אותו מידע חסר הביסוס, המכיל בתוכו אי-דיוקים כה רבים, מצליח לעיתים לעורר גם את החלק ה"רומנטי" שבי – זה שמאמין שכל הסגולות שמייחסים לכוחה של המוזיקה נכונות. רק שנדמה שאופן ההתנסחות הנהוג בקהילה המדעית אל מול האופן שבו מתנסחים בקרב זרמים "ניו-אייג'יים" מדברים בשפות הפוכות. אולי אפשרי לאחד את ה"מאמין" ואת ה"מחושב"? אולי אפשרי להיות מדען-מאמין החוקר אמפירית את מה שניתן למדוד, אך זוכר בצניעות את העובדה שההיכרות שלנו עם היקום על מורכבותו ובפרט עם המוח והשפעות התדרים על הגוף הינה מוגבלת ומצומצמת ביותר ושאלנו רחוקים מלפענח מדוע וכיצד מוזיקה משפיעה עלינו באופן רחב

כל כך ואפילו על חיות וצמחים? את המאמר הזה אני כותב מטעם מכון "טריסטון" החוקר את הקשר בין הרוח, הפילוסופיה והאומנויות המוזיקליות – ודווקא תחת המעטה הזה אני חש שליחות להביא קצת מתוך התגליות המדעיות מהתקופה האחרונה החושפות נדבך קטן מתוך ההשפעה המיסתורית והרחבה של המוזיקה על הגוף.

המוזיקה היא מתנתו של אפולו (לפי המיתולוגיה היוונית, אפולו אחד מ-12 האלים של האולימפוס, הוא אל השמש, האור, הרפואה, המוזיקה והשירה) והיא לא רק מנעימה את זמננו אלא גם מיטיבה עם פעילות מוחית.

המוזיקה נחקרת עוד מראשית התהוותה התרבותית של האנושות. אפלטון אמר שמוזיקה "פורטת על החושים ודרכם, היא חוזרת אל הנשמה". אפלטון הוסיף, שחינוך מוזיקלי תורם הרבה יותר מאשר פיתוח זריזות אצבעות, קואורדינציה או חיזוק הקול. חינוך מוזיקלי בגיל צעיר עוזר "לכייל" את הנפש ולעזור לה לחוות עונג וכאב באופן נכון¹.

מוזיקה נחשבת לאחת הפעילויות המשלבות בתוכן את המגוון הרחב ביותר של גירויים, החל מלעורר קשת רחבה של רגשות, יכולות מוטוריות ויכולות קוגניטיביות. היא מערבת את כל החושים, מאפשרת לנו להקשיב, להתבונן, לגעת, להרגיש, לנוע. חוויה מוזיקלית מעוררת רגשות חזקים כגון שמחה, אושר ועצבות מטהרת ולפעמים מסוגלת לעורר תגובות גופניות כגון דמעות או צמרמורות בכל הגוף.

1. Plato, Laws, II, 673a; 654b; VII, 812d

מחקרים אחרונים, המתבססים על הטכנולוגיה העכשווית ביותר למדידת פעילות ביו-אקטיבית מראים באופן ברור שמוזיקה מסוגלת להשפיע באופן משמעותי על המוח, להשפיע על צורתו, פעילותו העצבית ומסוגלת "לחווט" מחדש את האונות על מנת להתגבר על פציעות וטראומות מוחיות².

המוח הינו איבר דינמי מאוד המשתנה ומתאים את עצמו נוכח הפעילויות השונות והדרישות המגיעות מהגירויים הסביבתיים. פעילות מוזיקלית ידועה בתור כלי יעיל המסוגל לעורר את המוח להתאים את עצמו או אפילו לשנות את צורתו (Brain Plasticity). היכולת להתאים את המוח אינה שמורה רק למוזיקאים מחוננים, אלא גם מתרחשת בקרב ילדים הלומדים לנגן³ וגם אצל מבוגרים שזה עתה התחילו, אולם ביעילות נמוכה יותר⁴.

לכן, היעדרות בטיפולים המשלבים מוזיקה על מנת לשקם ולהתאים את הפעילות המוחית נושאת בחובה שפע של יתרונות. היתרונות לא רק מתבטאים בשיקום/שיפור יכולות מוטוריות ובעיות נוירולוגיות, אלא גם בשיפור המאזן ההורמונאלי של הגוף ושיקום תהליכים רגשיים קוגניטיביים באלו הסובלים ממחלות/בעיות תפקוד נוירולוגיות.

מה הופך מוזיקה לכל כך יעילה בתפקודי המוח?

במשך העשור האחרון, כלי ההדמייה המוחית השתפרו ואפשרו לנו להעמיק את ההבנה שלנו עד כמה רחבה ויעילה יכולתו של המוח להתאים עצמו לצרכים מורכבים ומשתנים. אותן התאמות שאנו מייחסים להן את "שינוי הצורה" של המוח, אינן מסתכמות בשינוי צורני בלבד, אלא כוללות שיפור באיכות והיקף התפקודים העצביים של המוח, החל מהרקמות העדינות ביותר של רשתות עצבים עד למבנה האנטומי הכולל של המוח. מאידך, ההבנה שלנו את המנגנונים המושפעים משינויי צורה אלה מוגבלת מאוד ורחוקה מלהיות שלמה. ישנם שינויי צורה המתרחשים על פני חלונות זמן משתנים. למשל, ישנם שינויים שעלולים להתרחש בתוך שניות עד דקות, היווצרותן של סינפסות חדשות ודנדריטים (מבנים מסועפים המחברים בין תאי עצב) עשויות להתרחש בתוך שעות או ימים. שינויים אחרים עשויים לקחת מספר שבועות. אימון ארוך-טווח על משימות ספציפיות עשוי אף להתבטא ביצירת כלי דם חדשים הנחוצים לשנע את החמצן והגלוקוז הדרוש לפעילות העצבית החדשה.

בזמן לימוד מוזיקה, כלי נגינה או שירה, מופרשים במוח חומרים כגון דופמין וסרוטונין, אשר משפיעים על המאזן הרגשי של הגוף והמסוגלים לייצר תחושת תגמול ועידוד למידה.

2. Apollo's gift: new aspects of neurologic music therapy." Article by Eckart Altenmüller, Gottfried Schlaug, 2015

3. Wan, C.Y., Schlaug, G., 2010. Music making as a tool for promoting brain plasticity across the life-span. Neuroscientist 16, 566–577.

4. Hyde, K.L., Lerch, J., Norton, A., Forgeard, M., Winner, E., Evans, A.C., Schlaug, G., 2009.

5. Bangert, M., Altenmüller, E., 2003. Mapping perception to action in piano practice: a longitudinal DC-EEG-study. BMC Neurosci. 4, 26–36.

הוכח כי מוחם של נבדקים ייצר הכי הרבה דופמין וסרוטונין בזמן תגובות רגשיות למוזיקה מכל שאר הפעילויות. סוג כזה של פעילויות מגביר את פעילות הזיכרון ומשפר את יכולת הגוף לזכור גירויים שמיעתיים המעוררים תגובות רגשיות עוצמתיות.

מעבר להשפעה המיטיבה על תפקוד המוח, המוזיקה מאפשרת ריפוי של פגיעה במוח, כמו למשל בשבץ מוחי.

אפאזיה, הינה תופעה שכיחה והרסנית הנגרמת משבץ מוחי או פציעה מוחית אחרת המבטאת באובדן כושר הדיבור והיכולת להבין שפה.

ההערכה הינה שבין 24%-52% מנפגעי שבץ חמור סובלים ממידה כלשהי של אפאזיה בתוך השבוע הראשון ממועד השבץ.

בעזרת המחקרים האחרונים אנו לומדים שאפלטון צדק - חינוך למוזיקה בהחלט מעצב את היכולות שלנו לחוות את החיים ולכוונן את הרגשות שלנו

קיימים מקרים בני מעל מאה שנים בספרות הרפואית של נפגעי שבץ שהצליחו להשיב יכולות דיבור מסוימות באמצעות טיפול באינטונציה מלודית - טיפול המלמד את החולה ללמוד מחדש לדבר על ידי שירה. בעזרת המחקרים האחרונים ובאמצעות טכנולוגיות חדשות של דימות-המוח החדשים אנו לומדים שאפלטון צדק - חינוך למוזיקה בהחלט מעצב את היכולות שלנו לחוות את החיים ולכוונן את הרגשות שלנו.

לימוד מוזיקה והאזנה לה לטווח ארוך יכולה לווסת את מאזן החומרים והפעילות העצבית במוח. היוונים הקדומים ידעו בהחלט מדוע הם מיקמו את המוזיקה והרפואה תחת אל אחד, האל אפולו.

התפתחות הגזענות בתקופה המודרנית

פילוסופיה

פרננדו שורץ*

תרגום: יסמין פיאמנטה שמיר

עיצוב: עפרה בהרב

גזענות היא תפיסה אידיאולוגית שיש לה מגוון של ביטויים, ברמות שונות, אך כולם מבטאים חוסר יכולת להעריך בני גזע אחר או בני דת אחרת. הגזענות היא תופעה חדשה יחסית, שהופיעה בתקופת הרנסנס והתפתחה במיוחד במאות ה-18 וה-19.

* הכותב הינו מנהל מכון הרמס - מכון אנתרופולוגי בינלאומי החוקר את המורשת הלא חומרית של תרבויות, בעבר ובהווה. המאמר פורסם באתר אקרופוליס החדשה בהודו

עם זאת, המושגים נפרדות והפרדה היו קיימים בימי קדם בצורות שונות מאוד מאלה שאנו מכירים היום.

גם אם עם או אדם נחשבו שונים, מושג זה מעולם לא הפך לאידיאולוגיה קבוצתית. כך, עבור הרומאים, היו מצד אחד מי שנחשבו בני תרבות, ומצד שני היו הברברים, כלומר

מאז ומעולם התקיים חוסר קבלה של האחר; זהו אחד הדברים הקבועים בהתנהגות אנושית, יחד עם אנוכיות וצרות אופקים, היכולים לבוא לידי ביטוי אפילו בתוך אותה משפחה.

באופן לא מפתיע, כל תורות המוסר בעולם קידמו סובלנות והבנה רבה יותר של השונה.

השונות נסבלת, אך מעולם לא התקבלה כאמת. על מנת לטפל בבעיה זו כראוי, יש קודם כל לקבל את השוני ולא רק לסבול אותו באופן זמני

כל האחרים. אבל ההפרדה הזו לא הייתה אתנית ולא דתית: היא הייתה קשורה אך ורק לשאלה האם בני האדם או העמים המדוברים הם חלק מהציביליזציה או לא.

במובן זה "הברברי" הוא פשוט הזר, ללא שום שיפוט ערכי שהוצמד למונח הזה. הוא יכול, אם ירצה, להשתלב ולהיטמע, ולהפוך לאזרח רומי מן המניין. רק עם נפילת האימפריה הרומית הזר הופך ל"רשע". במאה החמישית, פלשו עמים ברברים לאימפריה והרסו אותה. אז קיבל המושג "ברברי" את המובן "משחית", משמעות שלא הייתה חלק מהמונח המקורי.

בחברה קוהרנטית, ההבדלים בין בני האדם נחשבים כערובה לדינמיות, למקוריות ולהרמוניה. לדוגמה, תשע קבוצות אתניות הרכיבו את החברה במצרים העתיקה, והדבר החשוב להם ביותר היה להיות מצרי. העקרונות המשפטיים ששלטו במדינה הפכו אותה לחברה רב-גזעית, שהייתה מוצלחת מאוד ברמה הזו.

ברומא היו גנרלים אפריקאים שחורים. הדבר החשוב בעיניהם היה להיות רומאי ולא האם יש לאדם צבע עור כזה או אחר. האימפריה הרומית פיתחה את הרעיון של "אזרח העולם". לאחר נפילתה, לאן נעלם הרעיון הנהדר הזה, של עולם שבו כל הגזעים וכל הדתות יכולים לנוע בחופשיות ולהתבטא?

האדם תמיד היה מודע להבדלים; הם חלק מהקיום היומיומי שלו. אך האם

ההבדלים הם שליליים או שלהיפך, הם קריטריון של מגוון, ולכן מעשירים את התרבות?

עם כניסת ימי הביניים, החלה להתקיים אחידות של אמונה ומערכת פוליטית. אז הופיע סוג חדש של הבדל, המקושר להיבט הדתי. ברצון "להאחיד" את העולם, הופיעו הבדלים חדשים. אלה הולידו פעולת הגנה אינסטינקטיבית, ראייה צרה מדי וחוסר יכולת לחשוב שאולי גם האחר צודק.

חוסר סובלנות דתי או אתני שגשג במאה ה-18, כאשר פותחו הטכניקות של סיווג מדעי. לאחר שהאדם סיווג מינרלים, צמחים ובעלי חיים, הוא הכניס גם את המין האנושי לרשימות המלאי. התרחבות מדע הביולוגיה תרמה להתפתחות של גזענות המבוססת על הבדלים פיזיים, מתוך מחשבה שההבדלים של האחר הם מולדים, בלתי ניתנים לתיקון ומונעים ממנו להתפתח. כך התהווה במערב במאה ה-18 הרעיון שאת העמים ה"פראיים" יש צורך לתחום בשמורות או להשמידם. "האנציקלופדיה הגדולה" של דידרו הגדירה את המילה פרא כ"עמים ברברים שחיים ללא חוקים, ללא משטרה, ללא דת ואין להם מקום מגורים קבוע". היא הסבירה באטימולוגיה את השימוש במילה savage, שמקורה במילה silvaticus (של היערות), מכיוון שלפי האנציקלופדיה פראים חיו בדרך כלל ביערות. כדוגמה ניתנה אמריקה, שעדיין הייתה בביכול מאוכלסת ברובה בעמים פראיים. אין מלך, אין אמונה, אין חוק, ואין אש או בית.

המצב ה"פראי", כלומר, המצב הטבעי של החברה, הוגדר על דרך השלילה.

ואכן, האנתרופולוגיה של עידן הנאורות הייתה משמעותית במיוחד משום שהיא ביקשה להסביר את קיומן של אומות "פראיות" שהתגלו בתקופתה, כניגוד לעולם האירופי המתורבת. מה שעניין את הפילוסופים באותה תקופה היה לגלות את משמעותה של ההיסטוריה האנושית, אך רק ביחס לאבולוציה של האומות האירופיות. בכך, הם "בלבלו בין המופעים הגזעיים לבין התוצרים הסוציולוגיים והפסיכולוגיים של תרבויות אנושיות" (קלוד לוי-שטראוס, "גזע והיסטוריה") וביקשו למקם את העמים ה"פראיים" בני זמנם יחד עם אבותיו ההיסטוריים של האדם המודרני.

הסדר ההיסטורי הזה יצר בתורו סדר של הבדלי שווי בין העמים.

בשנת 1739, כתב הרוזן דה-בופון את יצירתו "היסטוריה של הטבע", שבה סימן בצורה ברורה מאוד את ההפרדה בין אדם לחיה. במקביל הוא ביקש להסביר את הסיבות לשונות הקיימת בתוך המין האנושי.

הקריטריונים שזיהה בופון היו צבע העור, הצורה והגודל, מה שהוא כינה "המאפיינים הטבעיים". בנוסף לשלושת הקריטריונים הראשונים שהם פיזיים וגלויים, הוא מתייחס גם לפרשנות של התנהגויות תרבותיות. אבל, על מנת להסביר את הווריאציות הקיימות בתוך האחדות של התופעה האנושית, היה צורך להאמין שהיה

דגם מקורי של אדם, וכי עמים מסוימים הלכו ונבדלו ממנו בהדרגה והתנוונו ככל שהתרחקו מהאזור הממוזג. "זאת מכיוון" - כותב בופון - "שהדגם או היחידה שאליה יש צורך להתייחס בכל שאר הפרמטרים של צבע ויופי נמצאת באקלים הזה". ההתרחקות מהאזור הממוזג הייתה לפי בופון הסיבה המקרית שגרמה לאומות המאכלסות את כדור הארץ להשתנות, ובכך להרחיב את הפער בין אירופה המתורבתת לעולם ה"פראי".

בגלל ההתקדמות שמבטאת אירופה המתורבתת, יש לשכנע את הפראים, אמר בופון, להפוך שוב לחלק מהטבע של האדם.

לפיכך, אירופה ביקשה לנוח התנוונות ה"פראים", להשלים את המשימה להוביל אותם אל עבר חוק גבוה יותר; וזה הפך לתירוץ לכיבושים קולוניאליים.

גם וולטייר, הפילוסוף בן המאה ה-18, הדד את מסקנותיו של בופון והציב את אירופה בפסגת הציביליזציה. הוא ראה בין עמי כדור הארץ הבדלים גדולים כל כך שהאמין שאנשים "פראיים" הם ממין אחר לגמרי.

על בסיס דירוג היכולות האנושיות השונות והמגוונות, הכריז וולטייר על עליונותן של האומות האירופאיות המפותחות ועל ההיגיון שבשליטה אירופית על העולם כולו. וולטייר מחה אמנם על זוועות הכיבוש, אך רק מכיוון שרצה לראות את הציביליזציה מנצחת לא באלימות, אלא רק באמצעות צדק ותבונה.

השורש המשותף יוצר איחוד, אבל הדינמיות של החיים מאלצת את הופעת ההבדלים

האדם ה"פראי" הוא תמיד ההפך מהאדם המתורבת, ולעתים קרובות מאוד מצטמצם ומוקטן לאיכות של פרימיטיבי. ההיסטוריה שזו נקודת המבט שלה הציבה את העמים ה"פראיים" בחיתוליה של האנושות, והגדירה את אירופה כמיסיונרית של התרבות, לאחר שהייתה מיסיונרית של הדת. בשם עליונות המתורבתים נכפו הקדמה והסדר.

כיצד נראית הגזענות המערבית במאה ה-20

גם כיום, מאחורי חזות של פתיחות מחשבתית גדולה, מסתתרים פעמים רבות קונפליקטים לא ברורים. נראה שלרוב מכירים ומקבלים את השונות כנורמלית, אך כאשר מתעוררת בעיה אמיתית, חיכוך אמיתי, מתברר שחוסר הקבלה נותר בעצם כתחושה רדומה, שרוסנה רק לרגע: השונות נסבלת, אך מעולם לא התקבלה כאמת.

על מנת לטפל בבעיה זו כראוי, יש קודם כל לקבל את השוני ולא רק לסבול אותו באופן זמני.

גזענות נולדת כתוצאה מהקושי שחווי אדם המסרב לקבל את האחר, מרצונו או בעל כורחו, ולהיפתח לאחרים.

האדם מפקיר את עצמו להרגלים שלו: השגרה, הנוחות והעצלות להטיל ספק בערכים וברעיונות שלנו, מגבילים אותנו באופן נורא.

המטען הזה של דעות קדומות, שאנו לא מודעים לו רוב הזמן, מהווה מכשול בפני היפתחות לאחר. בני האדם נושמים את אותו האוויר, חולקים את אותו כוכב לכת ויש להם אותם

מקורות, אותה האם (הטבע). המבנים הפיזיים, הפסיכולוגיים והרוחניים שלהם משותפים. החוויות שלנו אמנם שינו אותנו, אבל נתיבינו לא השתנו.

נכון שבני האדם שונים מזה מזה בגלל מטרותיהם החיצוניות והפנימיות, וגם בפסיכולוגיה, ברגישות, בטעמים ובייעדים שלהם. אך לא פחות נכון שישנו מכנה משותף, שהוא עצם האנושיות.

השורש המשותף הזה יוצר איחוד, אבל הדינמיות של החיים מאלצת את הופעת ההבדלים.

עלינו להיות זהירים בניסיונותינו להאחיד את האנושות, כיוון שהיא כרוכה לעתים קרובות בהיעלמות ובהרס של השונה. האם קלוד לוי-שטראוס אינו מתעקש על העובדה שכל נטייה להאחדה כרוכה בהכרח בכליה? המגוון בחוויות מאפשר התפתחות של תכונות הישרדותיות שאין להכחישן.

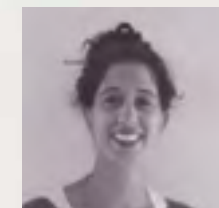
כל הקבוצות האנושיות תרמו את חלקן לחוויה האנושית. פיתוח של תרבות אחידה יהיה אסון פלנטרי. זו הסיבה שארגונים בינלאומיים מסוימים מנסים לקדם מגוון, אך לא הפרדה. כל המערכות שמטרתן להאחיד את החברה גורמות לה לאבד את צביונה.

זהו המקרה של חברות קולקטיביות שאינן מאפשרות הרחבת הפוטנציאל האנושי; ממיליוני יצורים נשללת האפשרות לשמור על זיכרון חי של אפשרויות מרובות. הם נוטים להיעקר, וכך להפוך את כדור הארץ כולו ללוח נקי.

מרחב לאומנות

אירועים לציון יום הפילוסופיה הבינלאומי 2021

חניטה מזרחי

עיצוב: ענבל בורד
צילומים: ארכיון
אקרופוליס החדשה

בנובמבר חל יום הפילוסופיה הבינלאומי. כארגון פילוסופי, ציינו אותו בסניפים השונים שלנו בארץ באירועים חגיגיים. הרבה אנשים הגיעו וזה מעיד שישנה משיכה הולכת וגוברת, צמא לפילוסופיה.

כאשר משהו נעדר וחסר דווקא, אז אנחנו מבינים שהוא נחוץ, אנחנו נמשכים אליו ועושים הכל כדי להשיג אותו. זה מזכיר לי את המיתוס היפני על אלת השמש אמאטראסו, שמספר על האלה שהחליטה להיעלם מהעולם והסתגרה לה במערה.

כולם הרגישו בחסרונה של השמש - חושך, אפלה וקור כיסו את העולם, ומתוך געגוע וצורך, עשו הכל כדי להוציאה ממקום מסתורה.

הפילוסופיה היא הציר המוסרי והאתי וזה חסר, הפילוסופיה נותנת שלווה וסיפוק שבחיים כאן ועכשיו וזה חסר, הפילוסופיה מקרבת לאהבה עצמית צנועה ולקבלת האחר וזה חסר, והיא עוד הרבה יותר.

נדמה שהיא חסרה ושנחנו מבינים שהיא נחוצה, וכל מה שאפשר לעשות זה ללמוד, לחקור וליישם אותה כדי להוציאה מהמערה ולהוסיף אור בעולם.

הפעם בחרנו לציין ולחגוג את יום הפילוסופיה ברוח האמנות.

למה אמנות? זה קשור למיתוס של אמאטראסו. במיתוס, שני 'טריקים' הצליחו להוציא את אלת השמש מהמערה, אחד הוציא אותה מהמערה לרגע, והשני השאיר אותה מחוץ למערה.

הראשון היה בזכות אלת הריקוד היפנית שפרצה בריקוד סוער מול המערה וגרמה לאלה להסתקרן, לשחרר את "הסיפור האישי" שלה ולצאת מעצמה. זה הכוח של האמנות - ריקוד, שירה, תאטרון, פיסול, צילום, ציור וכו' - האפשרות להוציא אותנו לרגע מעצמנו ומהמערה.

השנה הקדשנו לכך את יום הפילוסופיה - פתחנו את הסניפים כמרחב של אמנות באמצעות תערוכות משותפות של אמנים, סדנאות, שיח גלריה ודיאלוגים על אמנות - כדי לצאת לרגע מעצמנו, להעיר את הסקרנות ולהתעלות מעל השגרה היומיומית והמוכרת.

הטריק השני, זה שהשאיר את אמאטראסו בחוץ, נוכחת בעולם, היה שיקוף שלה לעצמה מול מראה ענקית, ועל כך - בהזדמנות אחרת...

פילוסופיה

עפרה בהרב

צילומים: הלה סרי,
עפרה בהרב

דבר ראשון

מה הדבר הראשון שמצילים מהבית בזמן שריפה?
מחשבות ותובנות שהתעוררו בעקבות השרפה הגדולה
שהתחוללה באוגוסט בהרי ירושלים.

זה היה ביום קיץ, אחר הצהרים. היינו בבית ביתי, הכלב ואני. לפתע – החשמל בבית כבה. רעשי המסוקים בחוץ נשמעו לי מרחוק ונדמו לי כמו תרגיל או אירוע שקיים הרחק ממני. בגלל המזגן, החלונות היו סגורים, ומנעו מריחות השריפה להגיע אל אפי.

לכן, דווקא האינטרנט שפסק, והפריע לי להמשיך לעבוד, עורר אותי לקלוט שמשוה קורה.

פתחתי את הדלת וקלטתי – אנחנו כרגע בלב שריפה.

בהעדר שאר בני משפחה בבית (כולם מפוזרים: מי לעבודה בירושלים, ומי אצל חבר/משפחה בבילויי החופש הגדול), הדבר הראשון שעשיתי היה לקחת מזוודה קטנה, שנותרה מסוף השבוע בצפון וטרם פונתה, ולהתארגן לצאת מהבית.

מה הדבר הראשון שאתה לוקח. ת. איתן מהבית בזמן שריפה?

מעניין כל נושא ההישרדות, האוטומטיות, שבה אנו פועלים. אצלי קרו שני דברים מעניינים: האחד, כל מה שיכל להיכנס והיה לידי כמו ערימת כביסה, שזה עתה יצאה מהמייבש וקופלה בבוקר, נדחפה למזוודה וכך מצאתי את עצמי עם ערימת ציפיות מקופלות, מגבות מטבח – דברים שלחלוטין היו מיותרים בכל הימים ששהינו מחוץ לבית.

השני, פעולה שעד עכשיו איני מבינה מדוע בחרתי דווקא בה, עברתי בכל אחד מחדרי הבית, וחשבתי על בני הבית שאינם, ואספתי עבור כל אחד את הדבר שיהיה להם הכי חשוב להציל.

לא חשבתי על כך, זו היתה פעולה אוטומטית, ואפילו מעוררת תהייה בתוך לחץ השעה. אבל כך קרה שהצלתי את קופת החסכון של הבת הגדולה, שמלאה בשטרות משעות על שעות של בייביסיטרים, את הניגטנדו של המרכזי (בלי מטען, הוא לא סלח לי על כך), ושאר פריטים משונים כמו הספר שבן זוגי קורא כעת, ואת חוברת לימודי הערבית (!!!?) שלי, שאגב נמצאת גם באינטרנט ואין שום סיבה להצילה. כפי שאמרתי, הישרדות. ללא שום מחשבה.

לאחר שנפגשנו והתאחדנו כל בני המשפחה, שהינו 3 ימים מחוץ לישוב שלנו, עד שיכולנו לחזור אליו. עלו שאלות לגבי מה הדברים שבחרתי לקחת לכל אחד מהם: מה זה אומר על אחד או אחר שדווקא זה מה שבחרתי לקחת; למה לא לקחת משהו פרקטי יותר; אבל דבר אחד נכח מאוד וזה עצם המחשבה על אדם. העצירה בלב ה"דרמה" כדי לחשוב ולדמיין את בתי, את בני, את בן זוגי, אשר אינם איתנו באירוע, ולפנות להם את הזמן והמחשבה ולהביא להם משהו משלהם, התגלה כדבר משמעותי ובעל ערך, עבורם ועבורי גם יחד.

קטנות האדם מול כוחות הטבע

לא ארחיב בתיאור של שלבי הפינוי. הפחד והחרדה עולים ככל שיוצאים לעולם שבחוץ. זה לא רק העשן, השמש שבהקה באדום דיסטופי. היו שם רגעים מעוררי חרדה החל מהכלבים הרצים ברחבי הישוב ומחפשים את בעליהם, תושבים הנוסעים ברכביהם, אנשים שואלים

לאן הולכים ויוצאים מהרכבים כדי לחפש מי יוכל לתת מענה. מלוות את כל אלו צעקות השוטרים חסרי האונים, חלקם מפנים אנשים לצד אחד של הישוב, אחרים מחזירים ליציאה השניה של הישוב. ואולי זה, הגרוע מכל, כי אין לאף אחד מידע לאן אפשר להתפנות.

באותו רגע הבנתי – לאף אחד אין מושג מה נכון לעשות. וכל זאת, אל מול נוף שהולך ומתבלה לנגד עיניך.

נזכרתי במשפט מקורס אמנות ימי הביניים, בשיעור על אדריכלות גותית: "קטנות האדם מול גדולת האל".

הטבע במלוא כוחו, ואנחנו כאן, קטנים ומפוזרים, מתרוצצים אנה ואנה, בלי לדעת לאן...

פונינו לקרחת יער (כן, יער... לא ברור), שבנסיעתי אליה בשיירת המכוניות, עלו וצפו בי כל אותן הכתבות על האסון בברמל. ומחשבה אחת מציקה לי אני נוסעת לתוך יער בוער, בכביש ללא מוצא. אם ידלק כאן הכל, אנו אבודים. ובכל זאת – זו הדרך היחידה ושום דבר לא יעזור כרגע.

קטנות האדם, וחוסר בטחון אחד גדול.

הלב נפתח

עשרות, אולי מאות תושבים, משני ישובים שכנים, נפגשים בלב קרחת יער. כולם מביטים אל כיוון מגוריהם, מנסים להבין איפה בדיוק המסוקים מכבים, האם זה באזור הבית שאותו נשוב לראות רק בעוד ימים, או שאין לדעת מתי.

החרדה הגואה מתחלפת בתחושה אחרת – תחושת האחוה המשותפת.

אני זוכרת בבירור כיצד עלו ממני שני כוחות, מחד ההומור ומאידך האחזיות.

מיד עברתי בין המכוניות והתושבים, עם סוכריות צמחים שהיו בתיקי, וחילקתי לאנשים. שיחות על "מה הצלת" הפכו להיות "שוברות קרח" של ממש, הסיטו לרגע את המבט מהשמיים המעושנים והמסוקים הרבים הסובבים אותנו.

ראיתי את השכנה הנרגנת שהיתה לי לפני כמה שנים, ובאתי לשוחח עמה ולשמוע ממנה על דאגותיה, ולפתע כל התחושות שעולות לי כל פעם כשאני רואה אותה "על השביל", התחלפו בחום ושותפות. פגשתי בתלמידותיי ושוחחתי עמן על השיעור הגדול שאפשר ללמוד משריפה כזו, באיזה קורס שלא יהיה, ומצאתי כמה קל לחזור להיות "מורה" שמשוחחת ומשתעשעת ברעיונות מופרכים, שמעלים חיוך...

אגב, לא עלה בדעתי אף אחד מאיתנו לקחת בקבוק מים, משהו לאכול, או בגד חם ללבוש.

מי ידע שנבלה יחד בלב היער בתוך שריפה שהולכת וגדלה, שלוש וחצי שעות...

הטלפונים מגיעים. אנשים מתקשרים ללא הרף, שואלים ומתעניינים איך הולך, ואיך הבית.

מי יודע... ימים אחרי האירוע ממשכבות ההודעות "איך הבית שלכם?" ואני בסבלנות עונה "כשאגיע אליו, אדע".

"תרצו לעלות
בדרך הפחות
קשה או זו
שרואים בה הכי
הרבה נזקים
מהשריפה?"
"בדרך הקשה,
ככה נוכל לראות
אותה פעם
ראשונה יחד"

**"יכל להיות הרבה יותר גרוע";
"טוב שככה זה נגמר"; "תראי,
הכל יצמח שוב"**

כל המשפחה מאוחדת, אנחנו גרים בדרום אצל הוריי, מחכים לקבל את האות לשוב. כשאני חוזרת עם הילדים בדרך הארוכה (יותר מהרגיל) לירושלים, הלב מתחיל לדפוק במהירות ככל שאנחנו מתקרבים, מחכים לראות מה יעלו המראות. בן זוגי וחברותיי כבר מכינים אותי למראות הקשים של היערות שמקיפים את הישוב שלנו ומהווים, בעיני, את הנוף הכי יפה בארץ. אני שואלת את הילדים: "תרצו לעלות בדרך הפחות קשה או זו שרואים בה הכי הרבה נזקים מהשריפה" והגדולה עונה בחכמה: "בדרך הקשה, ככה נוכל לראות אותה פעם ראשונה יחד".

אנחנו נוסעים והלב נשבר. נסיעה בתוך בית קברות לעצים ולטבע.

השריפה במימדי ענק. הנוף והכניסה לישוב נראים ערומים ושבורים.

כבר כל כך הרבה אנשים יודעים שאנחנו בין המפונים, שאני כל הזמן מקבלת הודעות "נו, איך הישוב? איך הבית?". אין לי מלים לתאר את זה. רק בבי וגרון חנוק שלא יכול לתאר את גודל הפגיעה.

ואז מתחילים לעודד ולחזק: "יכל להיות הרבה יותר גרוע"; "טוב שככה זה נגמר"; "תראי, הכל יצמח שוב".

הכל נכון. אבל כשאני נוסעת בין גדמי העצים, הלב ממשיך לרטוט ואין לי שום נחמה. אנשים עשו את זה. אנשים. הם עשו את זה מתוך כאב, מתוך מצוקה.

כל מה שאני נוסעת דרכו זה נוף כואב שמזכיר כמה האירוע הזה הרבה יותר חקוק וחזק מכפי שהוא. אירוע של בחירה נואשת.

הכוח הפנימי שמתחת לאפר

עברו חודשיים. צמחים מתחילים לבלבל לצד גזעים שרופים. הנוף עדיין דיסטופי, עצוב וכואב, אבל עם השלמה. אני עדיין מריחה ריחות של עשן, למרות שברור לי שזה לגמרי פסיכולוגי. "זה מה שזה", אני אומרת לעצמי, "ועם זה יש לעבוד כרגע".

בתקופה הזו קראתי מאמר שבו מדובר על הזהות של האדם, שמתעצבת בתוך רגעי הקושי והפחד, הכאב והחרדה, כמעין גחל פנימי שממשיך לפעם ולבעור ומדי פעם צריך לחפש אותו כדי להדליק את האש הפנימית הנמצאת בכל אחד מאיתנו. אש שהיא לא כוח מכלה, אלא כוח מעורר, מזכיר, מחזק. אש שמחממת את הלב. אני מחפשת מתחת לאפר שבחוץ, מתחת לאפר שבפנים, מתחת לקושי

שלי, של האישיות שלי, שעסוקה בכאב ובפחד, ומוצאת את הגחל הזה.

הגחל שפגשתי לרגע בלב קרחת יער, כשהכל בוער סביב: היכולת לראות אנשים. לראות את הפנים של השוטרים והכבאים בזמן הפינוי, ולהגיד להם תודה. היכולת לראות את השכנים ולזהות בהם את המבט הפוחד שיש גם לי כרגע, להצליח לראות מעבר לו.

להאמין שאפשר ויכול להיות אחרת. וגם היכולת לראות את עצמי. פוחדת, נרעדת, אבל עם הרבה אהבה וידיעה שיש עוד הרבה מעבר לכל אלה. ואת הפחד הזה לקחת יד ביד, ולנסוע דרך גדמי העצים, עם לב פתוח ואוהב וללחוש להם מרחוק ובלב "יש בכם עוד הרבה מעבר לקליפה שרופה, תמשיכו".

דורון ברגר

צילום: ליטל כספין

האדם מחפש משמעות

בהשראת "האדם מחפש משמעות" של ויקטור פראנקל, אשר נכתב על תקופה מלאה במוות, אני מביא מאמר אשר מכון לעוסקים בחיים.

פראנקל מתאר את ההתלבטות הגדולה כיצד לנהוג – אם להישאר בוינה ובבך לאפשר להוריו להישאר עמו, או לעזוב לארה"ב. בראיון לאחר המלחמה הוא מספר שהלך להאזין לקונצרט של יום ראשון שם היה מקבל השראה לבחירותיו, אך הוא יוצא מהקונצרט ללא החלטה.

בהגיעו לביתו הוא רואה חתיכת שיש שאביו אסף מהריסות בית הכנסת שהיה סמוך לביתם. על חתיכת השיש חלק מעשרת הדיברות, הדיבר המדבר על "כבד את אביך ואת אימך". בו ברגע הוא מחליט את אחת ההחלטות

כדור שני לשואה עסקתי הרבה בסיפור הגדול והנורא הזה שקרה שם, עיסוק בהשלכות רגשיות וחוויות ילדות ובעיקר מלא בפחד בנוגע לסוף החיים. רק בבגרותי, כשמסע חיי הביא אותי אל דבריו הנפלאים של פראנקל הבנתי לעומק שהחיים מציעים מעבר למה שרואים, אם יודעים לעבוד עם מה שמגיע בסופם.

ויקטור פראנקל ניהל את המחלקה הפסיכיאטרית בבית"ח בוינה בזמן מלחמת העולם השנייה, הוא בחר להישאר עם הוריו בוינה למרות שקיבל בתחילת המלחמה אשרה לארה"ב.

הגורליות בחייו - להישאר עם הוריו - אותה החלטה תביא אותו אל מחנות המוות ותשנה את חייו.

היכולת של ויקטור פראנקל להתבונן בחיים ובסימנים שהם נותנים היא אחת התובנות הגדולות שלקחתי ממנו.

החיים מדברים אלינו כל הזמן, פראנקל בוחר לשמוע... בספרו הוא קורא לקריאה הזו של החיים "השאיפה לפשר". שאיפה זו היא כוח בראשיתי, הדוחף את חיינו - אם רק נסכים להאזין לו - אל חיים עם משמעות.

עלינו לשאול את החיים מה הם מבקשים לקבל מאיתנו, צורת ההבנה של פשר החיים שונה מאדם לאדם, אין להשיב על שאלה מהותית זו בהצהרות כוללניות, אלא למצוא מה החיים מבקשים בפועל מאיתנו ולשאת בעול האחריות שלנו כאנשים בעולם.

בלב הסופה המטלטלת של מחנות המוות, פראנקל עורך מסע בלתי אפשרי.

הוא תופש משהו עמוק על רוח האדם. הוא מבין שבתוך הנסיבות הקשות של האנשים שנקרים בדרכו, האדם בוחר כיצד לנהוג. בספרו הוא מתאר גדלות רוח של אסירים ומחוזות אנושיות בלב התופת, כמו למשל בזמן רעב נוראי, חלקו את פרוסת הלחם האחרונה.

כחלק מהתובנות העמוקות של פראנקל הוא מצטט משפט של ניטשה "מי שיש לו איזה למה למענו יחיה, יוכל לסבול כמעט כל איך" ובכך הוא מסביר כיצד השאיפה לפשר ניצבת

בלב חיינו ומאפשרת לנו להתגבר על כל נסיבות שהן.

מסעו אל החיים נמשך אחרי המלחמה. פראנקל נישא שוב ונולדה לו בת, הוא חיבר 32 ספרים וביניהם את הספר שנתן לי את ההשראה לכתיבת מילים אלו.

בספר זה הוא מציג את תורת הלוגותרפיה, שם הוא מקבץ את המושגים והמשמעויות המעצבים ומובילים את מסע האדם. על פי תפיסתו, הדחף העמוק ביותר של האדם הוא שאיפה למשמעות והבנה של חייו ושל העולם שבו הוא נמצא. הבנה זו היא הכוח שיכול לעזור לו להתמודד עם סבל ומצוקה קשים ככל שיהיו.

פראנקל טוען שבידי האדם המודרני יש את האמצעים לחיים, אך הוא איבד את התכלית, הוא סובל מתחושת עקרות וחוסר משמעות שהוא מכנה בשם "ריק קיומי", תחושה שהסימפטום הראשי שלה הוא שעמום, כזה שמתבטא במשולש - דיכאון, תוקפנות, והתמכרות. אותו ריק קיומי גורם לרוב הצרות הרוחניות והבעיות הנפשיות הקיימות בעולם.

זה קרה לי במשבר אמצע החיים. תמיד הייתי פעיל מאוד בעולם של התנדבות, ספציפית בתחום הנוער, עשיתי המון וזה מילא אותי תקופה ארוכה. משעצרתי לאחר זמן מה והרהרתי בדברים, שאלתי את עצמי - מדוע? מה הדבר המשמעותי שדוחף אותי לעשות את הדברים הללו? לשם מה?

שלם, מוביל אותי אל אחת ההגדרות היפהפיות שאי פעם ראיתי, והיא - פשר האהבה.

אהבה, לפי פראנקל, היא הדרך היחידה לתפוס את הזולת בפנים פנימיות. אהבה רוחנית מאפשרת לנו לפגוש את מהות האדם, ויתרה מכך היא מאפשרת לנו לראות באדם אחר את כל הפוטנציאל שגנוז בו, אף אם עדיין לא התבטא בעולם.

באהבה זו מאפשר האוהב לנאהב לראות את המעלות שלו עצמו ועל ידי כך לאפשר לו לממש אותם בחייו.

תפישה עמוקה זו של מושג האהבה נגעה בנימי נפשי והחלטתי להביא אותה אל תוך חיי. היכולת לראות בהדרגה את כל העולם באור אחר, ממשפחתי דרך קרובי וחבריי ועד למבט אחר על החיים ועל האנשים והדברים שמגיעים אל חיי - מבט בעיניים טובות, מאפשרות ולא מתגוננות, מאפשרות ולא מצמצמות. התבוננות כזו איפשרה לי לחיות חיים מלאים באהבה ולא בחששות...

אסיים בדבריו של פראנקל:

"אדם אינו עצם אחד בין עצמים אחרים, עצמים קובעים את דרכו זה של זה, ואילו האדם, בסופו של חשבון, מחונן בכוח ההגדרה העצמית. דרכו וגורלו, כמובן במסגרת נתוניו וסביבתו, הוא הוא הקובע אותם... אפשרויות אלה ואלה גנוזות באדם: איזו מהן יגשים, דבר זה תלוי בהכרעות ולא בתנאים".¹

ואתם, איזה חיים תבחרו לחיות?

את התשובה סיפק לי פראנקל, כאשר הוא מסביר כי ברגע שהאדם ימלא לעצמו את הריק הפנימי שלו וימצא משמעות לחייו - יתווסף לו כיוון שלקראתו יוכל לחתור ובו יוכל לשכוח את עצמו. אותו כיוון יגלה את הווייתו האנושית האמיתית והבעיות שליוו אותו - יפתרו. יתרה מזאת, רק אם האדם פועל למען מטרה נעלה ממנו או עבור אדם אחר מלבד עצמו, אז הוא מממש את עצמו.

החיפוש אחר המשמעות במשעול חיי הביא אותי להכרעה חשובה ומרכזית - לא להסכים לעשות את הדברים בחיי, מבלי שביררתי את הסיבה מאחוריהם. כך מצאתי את דרכי הפילוסופית, דרך שמאפשרת לי לשאול את עצמי שאלות מהותיות ועמוקות על משמעות חיי ולהתקרב יותר ויותר לתשובות. זו דרכי הפרטית אל האושר.

אושר, אומר פראנקל, הוא "תוצר לוואי" של חיים בהם מימשנו את עצמנו. אין לחפש את האושר, הוא יתלווה למעשים בעלי משמעות. ואם באושר עסקין, אי אפשר שלא להתבונן על הסבל. פראנקל מדבר על משמעות הסבל כחלק בלתי נפרד מהחיים.

כאשר הנסיבות מפגישות אותנו עם סבל, הדבר המשמעותי והקובע הוא הגישה או העמדה כלפי הסבל - האם אנחנו נושאים את הסבל הזה עם קורבנות או עם אחריות, אומץ וכבוד עצמי?

המשעול הזה שבו פראנקל מוביל אותנו אל המשמעויות העמוקות של החיים והמוות כשני חלקים של אותו

1. ויקטור פראנקל, האדם מחפש משמעות, הוצאת דביר, עמ' 161

האדם המודרני
יש בידו את
האמצעים לחיים,
אך הוא איבד את
התכלית

כְּשֶׁאֲנִי נַעֲשִׂית בּוֹדְדָה
אֲנִי חוֹפֶנֶת בְּשֵׁתֵי יָדַי
אֶת קֶרְנֵי הַשָּׁמֶשׁ
הַחוֹדְרוֹת מִבְּעַד לַחֲרִיצֵי הַדָּלָת
וְטוֹמָנֶת בָּהֶם אֶת פָּנַי
שׁוֹב וְשׁוֹב

שיבטה טויו / מתוך השיר "כשאני נעשית
בודדה". מתוך הספר: "הבקר בא תמיד",
בתרגום איתן בולוקן, הוצאת לוקוס.